

POSTANOWIENIE

Dnia 8 sierpnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania K.S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Ł.

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 sierpnia 2018 r.,

zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 8 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...]/17,

odrzuca zażalenie.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 kwietnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. odmówił K.S. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 7 grudnia 2016 r. oddalił odwołanie ubezpieczonego od powyższej decyzji, a Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 8 grudnia 2017 r. uchylił to orzeczenie i odrzucił odwołanie.

Rozstrzygnięcie poprzedziły następujące ustalenia faktyczne.

Ubezpieczony K.S. pobierał rentę z tytułu niezdolności do pracy w okresie od 14 czerwca 2005 r. do 31 marca 2013 r. Decyzją z dnia 4 lipca 2013 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do dalszej renty z tytułu niezdolności do pracy. Wyrokiem z dnia 30 października 2014 r. Sąd Okręgowy w Ł., sygn. akt VIII

[...]/13, oddalił odwołanie ubezpieczonego od tej decyzji, a Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2015 r., sygn. akt III AUa [...] /14, oddalił jego apelację od orzeczenia pierwszoinstancyjnego. W dniu 14 marca 2016 r. ubezpieczony złożył kolejny wniosek o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Lekarz orzecznik ZUS orzeczeniem z dnia 12 kwietnia 2016 r. rozpoznał u badanego deficyt ze strony narządu ruchu i stwierdził, że wnioskodawca jest częściowo niezdolny do pracy do 30 kwietnia 2017 r., a datą powstania tejże niezdolności jest dzień 26 listopada 2015 r. Ubezpieczony nie złożył sprzeciwu od orzeczenia Lekarza orzecznika. W oparciu o powyższe orzeczenie oraz zgromadzony materiał dowodowy organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję, którą odmówił K.S. przyznania dochodzonego świadczenia na podstawie art. 61 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna), albowiem niezdolność do pracy ubezpieczonego powstała po upływie 18 miesięcy od ustania prawa do renty. Rozstrzygnięcie to zakwestionował odwołujący się podnosząc, że wbrew twierdzeniom organu rentowego oraz orzeczeniu lekarza orzecznika ZUS, stwierdzona częściowa niezdolność do pracy powstała wcześniej niż dnia 26 listopada 2015 r. Zdaniem skarżącego, jego niezdolność do pracy istnieje już od września 2003 r. Ze stanowiskiem tym nie zgodził się jednak Sąd Okręgowy, akceptując decyzję organu rentowego odmawiającą wnioskodawcy prawa do dochodzonej przez niego renty i oddalając odwołanie. Rozstrzygnięcie to pozostaje w sprzeczności z treścią art. 477⁹ § 1 i § 3¹ k.p.c. Nie ulega bowiem wątpliwości, że w niniejszej sprawie sporną była wyłącznie data powstania częściowej niezdolności do pracy ubezpieczonego określona w orzeczeniu lekarza orzecznika. Obowiązująca procedura wymaga zaś wdrożenia w tym zakresie postępowania przed komisją lekarską ZUS. Jej niezastosowanie wyklucza możliwość podnoszenia zarzutów dotyczących kwestii objętych orzeczeniem lekarza orzecznika dopiero na etapie postępowania sądowego. Odwołanie oparte wyłącznie na zarzutach zwróconych wobec orzeczenia lekarza orzecznika podlega odrzuceniu. Oddalenie odwołania przez Sąd Okręgowy należy więc uznać za sprzeczne z art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. Z tego powodu Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 386 § 3 k.p.c., uchylił zaskarżony wyrok i odrzucił odwołanie.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł ubezpieczony. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił: 1/ naruszenie przepisu postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 477⁹ § 3¹ zd. 1 k.p.c., przez jego błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że sąd drugiej instancji był władny do odrzucenia odwołania wniesionego przez powoda, podczas gdy przedmiotowy przepis określa wyłącznie uprawnienie przysługujące w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji; 2/ naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 378 k.p.c. w związku z art. 386 § 1 k.p.c. lub art. 386 § 2 k.p.c. lub art. 386 § 4 k.p.c. lub art. 385 k.p.c., przez brak jego zastosowania i brak merytorycznego rozpatrzenia sprawy, zakończonego wydaniem merytorycznego w niej orzeczenia, w sytuacji gdy wobec rozpoznania sprawy co do meritum przez Sąd pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny zobowiązany był również do jej merytorycznego rozpoznania i wydania adekwatnego orzeczenia co do meritum. Żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych w przewidzianej tam maksymalnej wysokości stawki tego zastępstwa, oświadczając jednocześnie, że koszty te nie zostały zapłacone w całości lub w części, a w przypadku nieuwzględnienia zażalenia – wniósł o orzeczenie o kosztach zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej według norm prawem przepisanych w przewidzianej tam maksymalnej wysokości stawki tego zastępstwa, oświadczając jednocześnie, iż koszty te nie zostały zapłacone w całości lub w części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W przedmiotowej sprawie rozważenia wymaga dopuszczalność wniesionego zażalenia.

Warto przytoczyć treść art. 477⁹ § 3¹ k.p.c., zgodnie z którym sąd odrzuci odwołanie w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku

na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a osoba zainteresowana nie wniosła sprzeciwu od tego orzeczenia do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. Przepis ten dodano ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), którym zmieniono art. 477⁹ k.p.c., uzupełniając go o § 2¹, 3¹ i 3². Zharmonizowano w ten sposób przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych z aktualną regulacją art. 14 ustawy emerytalnej, przewidującego ocenę przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych niezdolności do pracy ubezpieczonych i innych kwestii wymienionych w ustępie pierwszym tego przepisu oraz dającego uprawnienie do wniesienia sprzeciwu wobec orzeczenia lekarza orzecznika do komisji lekarskiej Zakładu. Powołany art. 477⁹ § 3¹ zdanie pierwsze k.p.c. w istocie ustanawia czasową niedopuszczalność drogi sądowej w sprawach z odwołania od decyzji organów rentowych dotyczących świadczeń z ubezpieczeń społecznych, do których prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy, w przypadku niewyczerpania dwuinstancyjnego postępowania przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w zakresie orzecznictwa lekarskiego.

Według art. 386 § 3 k.p.c. jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. Zgodnie z art. 398¹ § 1 k.p.c., od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie strona, Prokurator Generalny lub Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Z kolei w świetle art. 394¹ § 1 k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji. Według art. 394¹ § 2 k.p.c.

w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹ k.p.c. (czyli postanowień w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie, od których przysługuje skarga kasacyjna), a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

Zaskarżone przez pełnomocnika ubezpieczonego postanowienie Sądu drugiej instancji dotyczy odrzucenia odwołania w związku z czasową niedopuszczalnością drogi sądowej. Z ukształtowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego i doktryny wynika jednoznacznie, że odwołanie od decyzji organu rentowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych pełni rolę pozwu i wszczyna postępowanie sądowe (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UK 105/98, OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 529; z dnia 26 września 2005 r., II UZ 52/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 254). Przyjmuje się również, że postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji o odrzuceniu odwołania od decyzji organu rentowego należy traktować jako postanowienie „w przedmiocie odrzucenia pozwu” w rozumieniu art. 398¹ § 1 k.p.c. (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2006 r., I UK 314/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 173; z dnia 17 stycznia 2001 r., II UZ 141/00, OSNAPiUS 2002 nr 19, poz. 472; z dnia 30 września 2008 r., II UZ 41/08, niepublikowane).

Zatem postanowienie Sądu drugiej instancji, którym uchylono wyrok Sądu Okręgowego i odrzucono odwołanie, nie jest wymienione w art. 394¹ § 1 i 2 k.p.c. jako rodzaj orzeczenia, od którego przysługuje stronom prawo złożenia zażalenia do Sądu Najwyższego. Stanowi ono wyjątek, o którym mowa w art. 394¹ § 2 k.p.c. i zgodnie z art. 398¹ k.p.c. jest postanowieniem, na które przysługuje skarga kasacyjna. Strona nie może przewidzianego prawem środka odwoławczego zastępować innym środkiem odwoławczym. Postępowanie cywilne nie dopuszcza konkurencji środków zaskarżenia tego samego orzeczenia, niewłaściwy środek zaskarżenia jest zatem niedopuszczalny i jako taki podlega odrzuceniu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2000 r., III CKN 258/00, LEX nr

530732; z dnia 21 stycznia 2009 r., III CZ 2/09, LEX nr 738109; z dnia 3 lutego 2011 r., II UZ 49/10, LEX nr 846584).

Złożone przez skarżącego zażalenie nie może zostać potraktowane i rozpoznane jak skarga kasacyjna. Przysługujące do Sądu Najwyższego skarga kasacyjna i zażalenie są środkami prawnymi opartymi na zupełnie odmiennych zasadach ustrojowych i podlegają odmiennym przepisom postępowania (w tym w zakresie nieznanego zażaleniu instytucji przedsądu). Nadanie przez zawodowego pełnomocnika dokonywanej przez niego czynności formy zażalenia zamiast skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym poza tokiem instancji, nie może być uznane za mylne oznaczenie środka odwoławczego, lecz za dokonanie zupełnie innej czynności procesowej. Pełnomocnik będący adwokatem lub radcą prawnym ma obowiązek wiedzieć, jaki środek zaskarżenia przysługuje na zawarte w wyroku postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie odrzucenia odwołania. Należy mieć na względzie, że przymus adwokacko - radcowski w postępowaniu przed Sądem Najwyższym był ze strony ustawodawcy wyrazem przekonania, że zapewni to wysoki poziom zastępowania stron przed tym Sądem i obliuguje fachowego pełnomocnika do wniesienia prawidłowego środka zaskarżenia. Od adwokata i radcy prawnego należy wymagać profesjonalizmu, czego przejawem jest między innymi dostosowanie czynności do wymagań wynikających z jednoznacznej normy prawnej, jaką jest art. 394¹ § 2 k.p.c. w związku z treścią art. 398¹ § 1 k.p.c. W wyroku z dnia 12 marca 2002 r. (P 9/01, OTK ZU nr 2/A/ 2002, poz. 14) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że od profesjonalnego pełnomocnika legitymującego się wykształceniem prawniczym i odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi oraz przynależnością do określonej korporacji, można i należy oczekiwać, że przy dołożeniu należytej staranności pismo procesowe będzie sporządzone z zachowaniem wszelkich wymagań formalnych. Pogląd ten został powtórzony przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 1 lipca 2008 r. (SK 40/07, OTK-A 2008 nr 6, poz. 101). Również w piśmiennictwie przyjmuje się, że zasada formalizmu procesowego jest nieodzownym elementem sprawnego i rzetelnego przeprowadzenia postępowania, a wymaganie wniesienia prawidłowego środka zaskarżenia, nie może być oceniane, jako niemożliwe do spełnienia przez fachowego pełnomocnika.

Tym bardziej, że inne są wymogi formalne, które ustawodawca wprowadził dla skargi kasacyjnej a inne dla zażalenia.

Konkludując, skoro na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające odwołanie nie przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego, to wniesione przez pełnomocnika skarżącego zażalenie należy uznać za niedopuszczalny środek zaskarżenia i tym samym podlegający odrzuceniu na mocy art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 373 k.p.c. i 370 k.p.c.

ał